

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. I. A quibus cibis abstinendum die Jejunii; Et an etiam a potu?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

Q U Æ S T I O X.

De Jejunio.

Jejunium dividitur in Naturale, & Ecclesiasticum. Naturale prærequiritur ad sumptionem Eucharistia; itaut violetur per quamcumque particulam cibi, aut guttulam potus, quæ in os immittatur, & in stomachum trajiciatur; adeo ut Bauny apud Dian. part. 6. tract. 7. resol. 15. doceat, non solvi per deglutionem sacchari, vel alterius rei post mediam noctem, si fero id in os immisissum fuit, quia solum solvitur per intromissionem cibi, aut potus in os ipsa die jejunii; Quæ doctrina, licet communiter rejiciatur, deservit tamen ad excusandos eos, qui mane deglutiunt particulas cibi, quæ inter dentes remanserunt: Ecclesiasticum vero jejunium est, quo præcipitur abstinencia a cibis paschalibus, & unica comestio a media ad mediam noctem sequentem, juxta præscriptum, & consuetudinem Ecclesiæ; De quo quærendum primo, A quibus cibis abstinendum sit? Secundo, Quotuplex refectio possit sumi, & qua hora? Tertio, Quantum jentaculum; Ex quibus cibis; & Quando? Quarto, De obligatione jejunii, & non cooperandi cum aliis in fractione jejunii. Quinto, De causis excusantibus ab hac lege; præsertim de infirmitate, paupertate, labore, & ætate.

ARTICULUS I.

A quibus cibis abstinendum die jejunii? Et an etiam a potu?

- I. Quenam animantia, quæ extra aquam vivunt, non prohibeantur?
- II. Num laridum, & sagimen inter lacticia numerentur? Quid de intestinis animalium?
- III. Num lacticia, quæ ex evidenti totius Ecclesiæ consuetudine obligatoria prohibentur in Quadragesima, pariter in aliis vigiliis prohibeantur?
- IV. Dispensatus ad carnes, & non ob virum imbecillitatem, num teneatur ad unicam comestionem die jejunii?
- V. Num dispensatus ad carnes, quo die ab iis abstinet, ad unicam comestionem teneatur?
- VI. Utrum die jejunii liceat vinum bibere in fraudem jejunii ad vires reficiendas?

VII. Num liceat comedere, & bibere ob delectationem, & non ad satietatem?

VIII. Quinam universim dicatur potus usualis, a quo jejunium non frangatur? Num cervisia, num aqua saccharo, & aromatibus condita? Num Chocolata?

I. **C**ertum est, a carnibus abstinendum: Nomine autem carnum intelliguntur, quæ juxta communem Catholicorum usum, & medicorum judicium a piscibus contradistinguuntur, habito respectu ad finem Ecclesiæ, qui est alimenta multum reficientia a fidelibus excludere. Proinde non prohibentur testudines, ranæ, conchæ, & limaces, quamvis extra aquam vivant; Et Tambur. putat nec viperas prohiberi, utpote anguillis similes, & modicæ nutritionis, cum sint admodum terrea.

II. Quæritur nunc primo; An prohibi-

hibito esu animalium; prohibeatur quælibet pars illorum?

Respondeo, nomine carnis venire quamlibet animalis partem, exceptis ovis, lacte, & quæ ex lacte fiunt, ut est caseus, butyrum, & similia, quæ veniunt sub nomine lactiniorum. Quare prohibentur cartilagine, nervi, sanguis, necnon jus ex carnibus, quia continet partes subtiliores substantiæ carnis per elixationem eliquatas; quamlibet item medulla, axuntia, pinguedo, & laridum; Et idem videtur dicendum de iisdem liquefactis, quæ post liquefactionem vocantur sagimen.

Non negaverim tamen, probabilem esse sententiam Azor., Laym., & Fagund., & aliorum apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 21. putantium laridum, & sagimen inter lactinia numerari; quia scilicet pinguedo non est caro; ut probat Aristot. 2. de Generat.; quandoquidem finito naturali augmento animalis, augetur pinguedo. Verum probabilius censeo cum Trull. dub. 2. laridum, & sagimen permitti posse cum lactiniis solum ubi est talis consuetudo; in aliquibus enim locis ex defectu olei, vel butyri præparantur ova cum sagimine, ut accidit in Regno Galleciæ, & Peruano, teste Henr. Et propter eandem rationem, quamvis intestina animalium sint etiam caro, nihilominus ex inveterata consuetudine, ut notat Sanch. de Matrim. disp. 18. lib. 8., licitum est apud Castellanos in Hispania iis sabbato vesci; sicut in Belgio ex consuetudine etiam permittuntur lactinia in Quadragesima.

III. Quæritur secundo, An die jejunii prohibeantur etiam lactinia?

Respondeo, damnatam esse ab Alex. VII. propositionem 32., quæ dicit: *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lactinia in Quadragesima obliget.* Et in cap. *Denique*, dist. 4., ubi sermo est de tempore

Quadragesimæ; hæc habentur: *Par etiam est, ut quibus diebus a carnibus animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam ex carnibus originem ducunt, abstinemus, a carne scilicet, caseo, & ovis.* Quam prohibitionem communiter extendunt etiam ad Dominicas Quadragesimæ; quamvis Trull. dicat, non esse improbabilem sententiam oppositam, quam sequitur Gomez, & Llamas apud Dian. part. 5. tract. 14. resol. 13. Nihilominus esto probabile esset id non prohiberi in cit. cap., certe ex consuetudine prohibetur, ut communiter docent.

Utrum autem prohibeantur etiam lactinia in jejuniis extra quadragesimam? Variant Doctores; Less., Azor., uterque Sanch., Vasq., & alii cum D. Th. 2. 2. quæst. 147. art. 8. apud Dian. negant contra Covar., Less., Layman, Navar., Medinam, & alios apud Pignatellum tom. p. Consultationum, Consult. quinta. Notant etiam Trull., & Henr. jure communi non prohiberi, unde comedi posse dicit, nisi aliud ferat approbata consuetudo; Aliqui enim apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 41. asserunt dari talem consuetudinem obligantem sub mortali: Sanch. autem lib. 4. cap. 2. absolute negat illam dari; Et Henr. addit cum Escobar, Fagund. Villalob., & aliis, quod si consuetudo adesset, non per hoc obligaret sub mortali, quia non constat esse introductam scienter, & animo se obligandi mortaliter, & non potius ex ignorantia, qua crediderunt simpliciores se esse a jure obligatos; cum ergo incerta sit obligatio, prævalet libertas: Quod multi ex eo comprobant, quia Alex. VII. in propositione damnata loquitur solum de consuetudine abstinendi a lactiniis in Quadragesima. Verum hæc comprobatio nulla est, quia Pontifex aperte in ea Bulla asserit non confirmare alias

lias opiniones, a quibus præscindit. In casu autem nostro ab hac opinione præscindit; quare non approbat, immo cum decernat evidens esse, quod consuetudo abstinendi a lacticiis in Quadragesima obliget, & eadem omnino videatur saltem in aliquibus Regionibus consuetudo abstinendi a lacticiis in reliquis vigiliis, videtur etiam evidens esse, quod consuetudo hæc obliget, in iis saltem Regionibus, ubi habetur consimilis consuetudo. Ideo autem Pontifex solum loquitur de jejuniis Quadragesimæ, quia isthæc consuetudo pro Quadragesima viget pro tota Ecclesia, quæ pro aliis vigiliis forte non est universalis.

IV. Ex dictis sequitur, quod dispensatus ad lacticia tempore jejunii, adhuc ad jejunium teneatur; siquidem ex jure communi cum essentia jejunii consistit esus lacticiorum: Contra vero quia esus carniū probabiliter non cohæret cum essentia jejunii, ideo dispensatus ad carnes non tenetur ad jejunium, seu ad unicam comestionem; ut quamplures docent contra Bonac., qui absolute censet quæst. 1. punct. 2., quod teneatur ad unicam comestionem; Et contra Less., Navar., Sa, Cordub., Victor., Rodriq., & alios, qui censent, dispensatum ad carnes ob debilitatem virium posse pluries se reficere, secus vero dispensatum ob detrimentum, quod habet a cibus quadragesimalibus. Verum opinionem oppositam Sanchez apud Trull. putat probabiliorē, tum propter usum, & consuetudinem fidelium; tum propter auctoritatem plurimorum Doctorum apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 25., & tract. 11. resol. 4.: Clemens XI. tanquam Episcopus Romanus edixit, ut Romæ ad jejunium teneretur, qui ob detrimentum, quod habet a cibus Quadragesimalibus, non vero ob virium debilitatem ad carnes comedendas est dispensatus, juxta o-

Pars II.

pinionem plurimorum veterum Auctorum, & non paucorum Recentiorum, quæ me iudice a timoratis sequenda est ubique gentium.

V. Quæritur tertio; Num dispensatus ad carnes, si velit tantum vesci cibus quadragesimalibus, teneatur vespere jejunare, an possit etiam pluries comedere cibos quadragesimales?

Respondeo, communiter Doctores apud Dian. part. 9. tract. 6. resol. 2. cum Sanch. distinguere; Si enim dispensatur iste ad carnes propter debilitatem virium, poterit pluries se reficere, etiamsi nolit carnes comedere; secus vero si dispensatur ob detrimentum, quod habet a cibus quadragesimalibus; intantum enim posset pluries comedere, inquantum comedit carnes, quæ censentur destructivæ jejunii, cum autem carnes mane non comederit, non habet caput, unde ad jejunium vespere non teneatur. Verum probabiliter etiam Dian. loc. cit. cum Tambur. lib. 4. cap. 5. putat, hunc ad jejunium non teneri. Ratio est, quia cum liceat illi vespere carnes comedere ad satietatem; quare non licebit illi comedere solum pisces? cui enim conceditur plus, conceditur etiam minus; Et ideo dispensatus ad carnes tempore quadragesimali intelligitur etiam dispensatus ad lacticia, & potest in eadem mensa juxta communem opinionem contra Navar., & Graff. apud Dian. part. 1. tract. 9. resol. 26. comedere carnes simul, & pisces; itaut, si damnum notabile habet ab esu piscium, peccet contra temperantiam, non vero contra legem jejunii.

VI. Quæritur quarto, An liceat bibere in fraudem jejunii?

Respondeo, olim homines a vino abstinuisse tempore jejunii, ut constat ex Chrysof. hom. 6. apud Bonac.; nunc tamen alia est Ecclesiæ consuetudo; unde tam in mensa, quam ex-

T

tra

tra mensam licitum est bibere, & vino vires reficere, sicut etiam quolibet alio potu usuali.

Neque dicas; qui in fraudem legis operatur, non minus peccat, quam qui legem transgreditur; sed qui extra mensam bibit ad reficiendas vires, bibit in fraudem jejunii, & in fraudem legis; ergo peccat. Minor probatur ex leg. *Contra legem*, ff. de *Legibus*, *Ille dicitur operari in fraudem legis, qui salvis legis verbis ejus sententiam circumvenit*. Et in reg. 68. juris in 6. dicitur, *Is committit in legem, qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem*; quod habetur in casu nostro.

Respondeo tamen cum Reginald. negando minorem; non enim in fraudem legis operatur, qui utitur jure suo; quilibet autem ex consuetudine habet jus bibendi ad sedandam sitim; ergo si bibat etiam ad reficiendas vires, utitur jure suo; non enim prohibetur talis intentio, sed solum refectio virium per cibum; ut communius Doctores docent apud Dian. loc. cit. resol. 23. Et propter eandem rationem non peccaret contra legem jejunii, qui unica refectio adeo ventrem replet, ut nullam jejunii difficultatem sentiat, nec carnis illecebras ullatenus comprimat. Et ratio radicalis assignatur ab Abulensi apud Bonac. punct. 2., quia scilicet non operatur in fraudem legis, qui facit contra finem legis, sed qui facit contra intentionem legis expressam; ut patet in observatione omnium legum, quarum finis ex Aristot. 2. Ethic. est efficere cives bonos, & tamen non peccat contra leges politicas, qui eas observat, quamvis non efficiatur bonus; unde Medin., & Reginald. dicunt, illum operari in fraudem legis, & peccare contra legem, qui facit contra intentionem legis objectivam, non contra intentionem finalem; In-

tentio autem objectiva est illa, que respicit, quod præcipitur, & expresse præcipitur, quod in casu nostro est unica comestio, & abstinencia a carnis, non vero a potu.

VII. Utrum autem peccet venialiter, qui bibit, aut comedit solum ob delectationem? Joan. Sanch. apud Dian. part. 3. tract. 5. resol. 6. Martinus Perez, Escobar, & alii negant, si non noceat saluti; sicut non peccat, qui videt res pulchras, & olfacit odores solum propter delectationem; Neque id damnatur ab Innoc. XI. Nam propos. 8. damnata dicit, *Comedere, & bibere ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obstat valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*. Quando enim ad satietatem quis comedit, aut bibit ob meram voluptatem, facile sumites temperantiæ debitæ prætergreditur, & ideo venialiter peccat; quod non accidit, neque si comedat aliquid, aut bibat propter voluptatem, non tamen ad satietatem cum periculo intemperantiæ; neque si ad satietatem videat res pulchras, aut olfaciat odores; Quod si se inebriaret, peccaret mortaliter, nam 1. ad Corinth. 6. dicitur, *Neque ebrii Regnum Dei possidebunt*. Ceterum quod nec aliqua veniali culpa vacet comedere, & bibere, etiam moderate, ob meram voluptatem, probabilius docent quamplures, quos retulimus in Trutina exponendo præfatam thesim ex D. Th. 4. contra Gentes cap. 87.; inverteretur quippe naturæ ordo, si in his actionibus voluptas tanquam finis amaretur, ubi ea ex institutione naturæ ad vitæ sustentationem ordinatur: Videre autem res pulchras, odores olfacere, per pomarium ambulare, ex intentione naturæ ad animum relaxandum ordinantur; & ideo citra culpam delectatio in his aliis actionibus intendi potest.

VIII. Queritur ultimo, Undenam dignoscatur, utrum aliquid ad cibum, an ad potum pertineat?

Respondeo, ex communi usu catholicorum, & judicio medicorum discerni debere, ut diximus in casu, quo dubitatur, **an aliquid ad carnes pertineat.** Illud certum est pertinere ad potum, quod ex natura sua adhibetur ad vehiculum cibi, & sitim extinguit; debet autem ex natura sua adjuvare ad elixandum, & vehendum alimentum, & ad sedandam sitim; Nec factis est, si tu ad hunc finem illud assumas; aliter posses gallinam distillatam, ova, & lac potare.

Hinc communiter docent Doctores primo, licitum esse bibere vinum, mustum, cervisiam, aquas ex herbis distillatas; sicut etiam ex Tambur. aquam saccharo, & aromatibus conditam, vulgo *Sorbetta*, quia saccharum, & alia res, quæ intermiscuntur, sunt modica quantitas, & adhibentur per modum medicinæ, ne sola aqua noceat. Sanch. ramen lib. 5. Consil. cap. 8. dub. 23. id negat; quod verum est si aquæ intermiscetur magna quantitas sacchari, & aliarum rerum, itaut extrahatur a natura potionis.

Secundo, Acetum, & Oleum, cum de se non ad potum, sed ad cibum pertineant, frangunt jejunium, si in refectiuicula ultra octo uncias adhibeantur.

Tertio, Uva etiam frangit jejunium, quamvis ex illa solum succum sumas, & cætera ex ore projicias. Ratio est, quia quamvis putes te mustum bibere; at ex communi usu uva assumitur per veram comestionem, & non bibitur per usualem potationem in alimentum vehiculum, ut sumitur mustum, vel vinum. Idem dicas de pomis, & de succo malorum massilicorum, medicorum, cidoniorum, punicorum, vulgo limoni, aranci, cotogni, granati. Idemque dicas de peponibus,

vulgo Meloni d'acqua; Qua in re nuper ex hac nostra Academia in lucem editus est libellus, in quo exudite, ac nerveose nimis confutatur Anonymus, qui qualibet solida ratiocinatione, ac auctoritate destitutus adversus communissimam Doctorum sententiam in dubium revocare contendebat, num pepones jejunium frangerent.

Circa Chocolaram num frangat jejunium, varii varia. Complures affirmant apud Dian. part. 4. tract. 4. resol. 194, & part. 5. tract. 5. resol. 11. Aliqui negant apud Tambur. propter materiæ parvitatem. Alii vero apud eundem negant, quia est potus usualis in Mexico, non secus ac cervisia apud Germanos, & vinum apud Nostrates.

Idem Tambur., & Dian. propter auctoritatem extrinsecam multorum Theologorum, & propter usum timoratorum putant probabiliter jejunium non frangere; Machad. enim tom. 1. lib. 2. part. 4. tract. 3. dicit in Hispania usque adeo esse usualem, ut fere nemo sit, qui religioni habeat illam fumere die jejunii. Verum præcisa auctoritate extrinseca, arridet mihi opinio Eminentissimi Brancatii cum Escob., quod scilicet si ea utamur eo modo, quo in Mexico est potus usualis, (ita videlicet ut septem, vel octo uncias aquæ addatur una uncia chocolata, & media sacchari) jejunium non frangat; secus vero si magna quantitas chocolata intermiscetur aquæ, ita ut inducat rationem pulmenti, ut diximus de Sorbetta. Ratio non est, quia uncia est materia parva; nam sic non posses illam pluries fumere sine mortali, nec semel sine veniali; sed quia in tanta quantitate est potus usualis apud illas Nationes, & sic ubilibet tanquam potus usualis sumi potest.

Neque dicas primo, quod quamvis talis potus sit usualis apud Indos, non

est apud Nostrates usualis. Nam si alicubi est potus usualis, jam natura sua habet sumi ad vehiculum cibi, & ad sedandam sitim; quod autem natura sua est tale, ubilibet est tale; & hac de causa apud Nostrates cervisia non frangit jejunium, quamvis non sit hic usualis.

Neque dicas secundo, quod vere nutriat. Nam idem dici posset de vino, & cervisia, quae tamen jejunium non frangunt; quia, ut notat Laym., & Less., nutriunt per accidens; sumitur enim vinum magis ad alterationem corporis, & digestionem cibi, quam ad nutritionem, ut loquitur D. Th. quaest. 147. art. 6. ad 2., licet aliquo modo nutriat, & ideo jejunium non frangit. Caeterum, ut adverti in Trutina exponendo thesim 29. ab Alex. VII. proscriptam, in praxi non facile hisce opinionibus laxanda sunt habentia, praesertim a timoratis, qui Christum Dominum imitari, illique, non abdomini infervire satagunt.

ARTICULUS II.

De unica Refectione, ac de ejus Hora.

- I. *Ex consuetudine, non ex lege scripta tenemur die jejunii ad unicam determinatam refectionem: Et ex consuetudine etiam permittitur refectiuncula.*
- II. *Qui bis comedit die jejunii, si iterum comedat, non peccat amplius; At si comederet carnes, peccat toties, quoties iterum illas comedit.*
- III. *Qui inculpabiliter bis comedit, num teneatur non amplius comedere?*
- IV. *Ut relectio dicatur moraliter unica, quantum temporis intercedere potest inter plures refectiones? Num possit vespere comedere, qui mane carnis notabili parte refectionis?*
- V. *Hora refectionis, qua olim erat*

ad Solis occasum, & deinde ad Tertiam post meridiem, nunc temporis est ad meridiem.

VI. *Quid si anticipetur hora comestionis sine causa, aut privilegio per horam ante meridiem?*

I. **C**ertum est, die jejunii abstinendum non solum a cibis vetitis, sed etiam a multiplici refectione; ut constat ex consuetudine, & omnium consensu; Quamvis nullus textus sit, qui unicam refectionem praecipiat, ut notat Bonac.; Unde fit, quod quia consuetudo invaluit sumendi refectiunculam, ideo illa, prout est in usu, permittatur.

II. **Q**uæritur nunc primo; An qui saepius comedit die jejunii, tot peccata mortalia committat, quoties comedit?

Respondeo, quod si quis saepius parvam quantitatem comedat, tunc solum peccet mortaliter, quando ad quantitatem notabilem pervenit: damnata enim est ab Alex. VII. prop. 29. dicens: *In die jejunii, qui saepius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.* Quamvis autem mortaliter peccetur in secunda refectione, communiter tamen Doctores docent contra Navar., & Reginald. apud Bonac., quod non peccet amplius, qui ulterius comedit, nisi comedat cibos vetitos. Ratio est, quia praecipuum de abstinentia a cibis vetitis est negativum, quod obligat semper, & ad semper: Unde facta prima carnis comestione, adhuc urget obligatio a talibus cibis prohibitis, & consequenter quoties comedit tales cibos, toties peccat transgressor; E contra praecipuum de abstinentia a multiplici refectione est praecipuum affirmativum, quod facta secunda refectione non potest amplius servari, & consequenter non amplius obligat; Unde postquam quis